

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент

(Харківський національний університету внутрішніх справ, м. Харків)

Анна Валеріївна ОМЕЛЬЧЕНКО-СЕЛЮКОВА,

доктор філософії

(Харківський національний університету внутрішніх справ, м. Харків)

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В ДЕРЖАВНІЙ МИТНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Євроінтеграційні процеси, що вже довгий час тривають в Україні. Однією із головних вимог на шляху до Європейського Союзу є формування ефективної та дієвої системи антикорупційних заходів нормативного, організаційного та інституційного характеру. Не оминає це питання і сфери митних відносин. В додаток до цього, митна справа дуже часто виступає візитівкою країни, адже систематично взаємодіє у питаннях переміщення товарів через кордон із аналогічними службами інших держав. В статті наголошується, що стан антикорупційної діяльності в системі митних органів потребує удосконалення. Причиною тому є велика кількість робочих процесів, реалізація яких визначена як ризикована з точки зору антикорупційної діяльності. Навіть трактування основних повноважень Державної митної служби України, які містять термін «контроль», свідчать про те, що діяльність даного органу має схильність до високого рівня корупційних вчинків. Також варто наголосити, що цей рівень додатково, так би мовити, стимулюється наявністю можливостей розсуду під час прийняття окремих рішень посадовими особами. Акцентовано увагу, що в рамках подальшого удосконалення антикорупційних механізмів в Державній митній службі України варто спрямувати діяльність у наступних напрямках: підвищення прозорості більшої кількості митних процедур; зменшення залежності прийнятих рішень або дій від людського чинника; запровадження автоматизованого, а краще із використанням штучного інтелекту, аналізу ризиковий дій та прогнозування ризикових операцій; впровадження аналітичних підходів до визначення типових порушень та ефективного усунення причин, що призвели до їх вчинення; зменшення кількості дискреційних повноважень посадових осіб митних органів, про що неодноразово наголошено самою службою в реєстрі корупційних ризиків.

Ключові слова: митна служба, митні правила, контроль, корупція, антикорупційна діяльність, ризики, корупційні ризики, Державна митна служба.

Постановка проблеми. Україна перебуває у дуже складному

становищі, що пов'язане із військовим станом та потребою проведення внутрішніх реформ в рамках здійснення євроінтеграційних процесів. Реформа митних органів викликана не тільки вимогами іноземних партнерів, а й соціально-політичною ситуацією в країні, що за час повномасштабного вторгнення РФ, значно погіршилась. Потреба в європейській інтеграції викликана багатьма факторами. Однак однією з головних вимог щодо приведення сучасної системи митної діяльності до європейських стандартів є зменшення рівня корупційних проявів під час здійснення митного контролю та організації реалізації державної митної політики в режимі нульової толерантності до корупції.

Корупція в митних органах заподіює шкоди фінансовій, продовольчій, екологічній безпеці України, перешкоджає розвитку зовнішньої торгівлі й припливу зарубіжних інвестицій, псує міжнародний імідж держави, породжує недовіру до митних адміністрацій з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та партнерів України по торговельних відносинах. Згідно з даними опитування Американської торговельної палати (2017 р.), податкові й митні органи України посідають друге місце після судів серед найбільш корумпованих державних органів. За оцінками експертів Європейської бізнес-асоціації (2018 р.), корупція в митній сфері залишилась на тому ж рівні (58,6%), кожен десятий опитаний вважає, що кількість корупційних правопорушень на митницях збільшується. Відповідно до результатів розслідування німецького видавництва «Suddeutsche Zeitung» через корупцію на митниці Україна щороку втрачає 4,8 млрд євро на рік (або 129,6 млрд. грн). Проведене у 2018 р. міжнародною компанією «Price water house Coopers» опитування суб'єктів господарювання показало, що з фактами корупції та хабарництва зіштовхнулися 73% вітчизняних компаній порівняно з 56% у 2016 р.¹

Рівень корупції також є дуже поширеним питанням для населення, адже реалізації прав та свобод людини під час взаємодії з органами влади, які, так би мовити «нехтують» антикорупційною діяльністю є не ефективним та таким, що завдає шкоди не тільки суспільству, а й державі. За даними Національного агентства запобігання корупції серед представників українського бізнесу, які взаємодіяли із митними органами, 35,1 % опитаних стикалися особисто (або представники їх підприємств) з проявами корупції у митній сфері². Цей показник є незмінним вже три останні роки. Така ситуація вимагає максимальної уваги до протидії

¹ Олійник Д. О. Запобігання корупційним злочинам, що вчиняються при здійсненні митних процедур : моногр. наук. ред. Б. М. Головін. Харків: Право, 2018. 200 с.; Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні: монографія / за ред. д.е.н., професора А.І. Крисоватого. Тернопіль : Університетська думка, 2020. С. 114–115.

² Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність. аналітичний звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ, 2024. Аналітичний звіт підготовлено за результатами соціологічного дослідження за Методикою стандартного опитування щодо корупції в Україні, затвердженою у 2021р. наказом НАЗК (у 2024 р. до Методики внесено зміни та викладено у новій редакції). URL: <https://nazk.gov.ua/pdfs/?file=/wp-content/uploads/Pages/50/d0/50d0d9eef5cf33c10f1fc7f6e86048a2bf3731bd3d08a36f4cec95baea1475b88460841.pdf>.

корупції в системі митних органів. Проведені реформи, як бачимо наразі не призвели до бажаних результатів, тому виникають питання щодо проблем, які заважають ефективній реалізації антикорупційної політики в діяльності Державної митної служби України.

Варто відзначити, що питання протидії корупції в митній сфері є досить поширене в науковій спільноті, а також в системі організаційно-управлінської діяльності в Україні. Цьому питання приділили увагу в своїх дослідженнях О. В. Ільченко, О. В. Каплій, Н. О. Коваль, І. І. Пай, Р. І. Лемеха, В. Г. Савенкова та інші. Однак вимоги сучасного соціально-політичного стану значною мірою впливають на усі процеси реалізації державної влади, в тому числі у митній сфері. Тому, на нашу думку, доречним та своєчасним, з погляду на наявність проблем в реалізації антикорупційної політики держави в митній сфері, є виділення проблемних питань протидії корупції в Державній митній службі України в сучасних умовах.

Метою дослідження є проведення аналізу антикорупційної політики Державної митної служби України, визначити ризики, що сприяють корупційним проявам та розглянути потенціал інших механізмів протидії корупції в митних органах.

Виклад основного матеріалу. «Антикорупційну політику» визначають як розробку та реалізацію державою комплексу заходів, механізмів та засобів задля упередження, мінімізації та ліквідації корупції, а також передумов та причин, що сприяють її становленню, розвитку та поширенню. Таким чином, головною метою будь-якої антикорупційної політики має бути скорочення рівня корупції, у найкращому варіанті — повне її викорінення, а також надання всім громадянам, суспільству в цілому та державі дієвих механізмів захисту їхніх прав та інтересів від загроз, пов'язаних із корупцією¹. Поняття антикорупційної політики, на жаль, не знайшло свого відображення в нормативно-правових актах, що має негативний вплив на процес правозастосування у цій сфері. Однак, погоджуючись із думкою А. Славицької, зазначимо, що враховуючи відмінності в тлумаченні терміну, його елементи залишаються незмінними. Авторка виділяє антикорупційну стратегію, що визначає головні напрями діяльності щодо запобігання та протидії корупції, а також антикорупційну тактику як сукупність конкретних завдань, цілей, засобів, способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу, що реалізується шляхом прийняття нормативно-правових актів антикорупційної спрямованості, в тому числі через ратифікацію міжнародних антикорупційних актів, та створення (забезпечення функціонування) спеціальних антикорупційних органів².

Отже, антикорупційна політика полягає у нормативному визначенні

¹ Боголепова А. В. Сутність, основні принципи, форми та функції антикорупційної політики держави. *Державне будівництво*. 2024. № 1 (35). С. 338. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-25>.

² Славицька А. Щодо сутності та змістовного наповнення терміну «Антикорупційна політика». *Юридичний вісник*. 2022. № 5. С. 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v5.2022.7>.

стратегічного плану дій, спрямованого на зменшення кількості випадків або фактів корупційних проявів. Для цього мають використовуватися різні засоби та способи впливу на суспільство та органи влади в цілому. Серед важливих елементів такої політики варто виділити важливою складовою систему суб'єктів реалізації антикорупційної політики.

Усіх суб'єктів варто розподілити на чотири умовні групи: спеціалізовані антикорупційні органи (НАБУ, НАЗК, САП), правоохоронні органи, до компетенції яких належить виявлення/фіксація/розслідування фактів прояву корупції, інші органи влади, а також громадяни та їх об'єднання. До компетенції перших суб'єктів безпосередньо належить формування та реалізації антикорупційної політики, як головної функції, другі – поряд із основною правоохоронною функцією, реалізують окремі завдання антикорупційної програми та політики, третя група – забезпечує здійснення заходів антикорупційної спрямованості в межах окремого органу та його вертикалі, громадськість виступає в якості двох нерівнозначних однак ефективних суб'єктів: з однієї сторони виступає викривачем або безпосередньою «жертвою» корупції (якщо так можна говорити), а з іншого – рівень та спрямованість громадської думки є мірилом ефективності діяльності усіх попередніх суб'єктів.

Державна митна служба України, виступаючи як правоохоронний орган, який протидіє контрабанді та незаконному переміщенню окремих об'єктів через кордон, фактично належить до третьої з названих груп суб'єктів. Адже факти виявлення контрабанди, зазвичай, поєднане із додатковим виявленням можливих фактів корупційних порушень під час здійснення митного контролю. Контрабанда не є порушенням, що вчиняється одиначно, з необережності. Зазвичай порушник, який затриманий за контрабанду вже неодноразово до цього вже «успішно» її здійснював. Тому, діяльність Державної митної служби України, як правоохоронного органу має спрямовуватися переважно на протидію корупції в середині системи, а саме проявам корупції в організаційно-управлінській та адміністративно-господарській діяльності, та проявам корупції, що є підґрунтям для подальшого здійснення порушень митного режиму.

На сьогодні, наповнення великої кількості нормативно-правових актів стратегічного значення (стратегії, концепції, операційні плани) та таких, що визначають адміністративно-правовий статус органів влади пронизано положеннями щодо запобігання та протидії корупції по різних напрямках. Основоположним, визначальним документом в сфері протидії корупції необхідно вважати Антикорупційну стратегію на 2021-2025 року¹. Варто відзначити, що питання нормативного врегулювання стратегічних питань потребує оновлення, що викликано воєнним станом. Хоча в документі і зазначено позитивні показники міжнародних рейтингів з питань

¹ Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення 30.06.2025).

поширення корупції станом на 2020 рік, варто відмітити, що за останні роки (2020-2024 роки) не можемо стверджувати про стабільну діяльність пов'язану із викоріненням корупції в Україні (індекс сприйняття корупції в Україні постійно змінювався не стабільно¹). Що безумовно варто пояснити військовим станом.

Відповідно до Антикорупційної стратегії митна сфера визнана однією з тих, які найбільш «просякнуті» корупцією. Визначено наступні проблемні напрями: недостатня прозорість та ефективність роботи митних органів, надмірний обсяг дискреційних повноважень у працівників митниці; непрозорість підходів у класифікації товарів, визначенні їх митної вартості та призначенні перевірок; недосконала процедура адміністративного оскарження дій посадових осіб митних органів² та інші. Отже, реалізація Антикорупційної стратегії має бути спрямована і на сферу організації та діяльності митних органів, в першу чергу через те, що ряд проведених досліджень рівня корупції у різних сферах підтвердили її поширення у сфері здійснення митної політики держави. Ті самі напрями діяльності продубльовано у Державній антикорупційній програмі на 2023-2025 роки³.

З метою реалізації антикорупційної політики держави Державна митна служба України в цілях організації своєї діяльності забезпечує в межах повноважень, визначених законом, здійснення заходів щодо запобігання та виявлення корупції, а також контроль за дотриманням антикорупційного законодавства в апараті служби та її територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належить до сфери її управління; впроваджує правила етики поведінки державних службовців Державної митної служби України та здійснює контроль за їх виконанням⁴. Так у травні 2023 року затверджено чергову Антикорупційну програму Державної митної служби України 2023-2025 роки⁵. Зміст представленої програми дозволяє зробити висновки, що питання протидії корупції досить змістовно врегульовано, як з точки зору організаційного характеру, в ракурсі інституційного забезпечення, так і в частині нормативного забезпечення антикорупційної діяльності. Однак, як наголошувалось вище, поки важко говорити про результативність проведених заходів. Не перший рік сфера митної справи є однією із

¹ Transparency International. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/ukr> (дата звернення 30.06.2025).

² Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення 30.06.2025).

³ Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 30.06.2025).

⁴ Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 227 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 30.06.2025).

⁵ Про затвердження Антикорупційної програми Державної митної служби України на 2023-2025 роки : наказ Державної митної служби України №236 від 31.05.2023. URL: <https://customs.gov.ua/web/content/9824?unique=b012e1d01f801c1de5048283f93356c91632f598&download=true> (дата звернення 30.06.2025).

найпроблемніших у питаннях кількості фактів порушень у сфері корупції. Тому варто більшу увагу звернути саме на реалізацію заходів.

Ключовою проблемою усіх без виключення положень законодавства є якість та ефективність їх реалізації, а відтак важливим є процес організації діяльності щодо їх виконання. З огляду на організаційну структуру Державної митної служби, ключовим підрозділом, що безпосередньо реалізовує повноваження у сфері протидії корупції є Управління з питань запобігання та виявлення корупції Державної митної служби, до основних завдань якого віднесено:

- розроблення, організація та проведення заходів щодо запобігання корупції в будь-яких її проявах в системі митних органів;
- забезпечення проведення оцінки корупційних ризиків;
- рекомендаційна, методична та консультатійна допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції;
- здійснення заходів з виявлення конфлікту інтересів, сприяння його врегулюванню;
- здійснення контрольних заходів у сфері фінансового контролю щодо посадових осіб служби;
- здійснення контролю за дотриманням посадовими особами антикорупційного законодавства, у тому числі у територіальних органах;
- організація роботи з викривачами¹.

Наведений перелік повноважень, на нашу думку, є досить загальним та не забезпечує реалізацію конкретних заходів саме у митній сфері, тому що підготовлений відповідно до типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції. Варто більш детально опрацювати безпосередні завдання, які покладені на відповідні структурні підрозділи Державної митної служби. Особливо важливим є визначення конкретних завдань для підрозділів, який має здійснювати виявлення фактів вчинення порушень в системі митних органів та наділення даний підрозділ повноваженнями здійснювати оперативні заходи.

З метою забезпечення дотримання загальних вимог до етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України на відомчому рівні затверджено Кодекс етичної поведінки та Правила етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України². Також розроблено та затверджено Порядок організації роботи із запобігання корупції у Державній митній службі України³. Аналіз зазначених документів дозволив

¹ Про затвердження Положення про Управління з питань запобігання та виявлення корупції Державної митної служби України : наказ Державної митної служби України від 14.10.2024 № 11687 (з подальшими змінами) URL: https://drive.google.com/file/d/1pNzRdzKo42d9ZqvK2pCV_TB592gylYe0/view (дата звернення 30.06.2025).

² Про затвердження Кодексу етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України та Правила етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України : наказ Державної митної служби України від 02.09.2021 № 668 (з подальшими змінами) URL: <https://drive.google.com/file/d/15KhNkNdHcyMMIlkGjTidjLttjvXIQ-GA/view> (дата звернення 30.06.2025).

³ Про затвердження Порядку організації роботи із запобігання корупції у Державній митній

зробити наступні, суб'єктивні, висновки, що:

- відповідно до керуючих документів НАЗК, організаційно дотримано усіх вимог, тобто затверджено необхідні документи, розроблено програми та правила поведінки, а також забезпечено функціонування підрозділів, діяльність яких спрямована на протидію корупції в середині системи;
- здійснено оцінку корупційних ризиків та запроваджено заходи контролю, спрямовані на мінімізацію негативного впливу на діяльність Державної митної служби України.

В той же час варто наголосити, що проаналізовані механізми є недостатніми з точки зору ефективності діяльності, тому як митна сфера залишається однією з найбільш «ризикованих» з огляду на різносторонність корупційних ризиків. Затверджений Реєстр ідентифікованих корупційних ризиків у діяльності Державної митної служби та її територіальних органів¹ визначив 28 корупційних ризиків. Важливо відмітити, що основним джерелом виникнення ризиків визначено індивідуальну недоброчесність та наявність приватного інтересу у посадових осіб митних органів; недостатній рівень усвідомлення посадових осіб митних органів неприпустимості порушення вимог антикорупційного законодавства, а також недостатні заходи контролю з боку відповідних посадових осіб. З цього виходить, що наявність фактів корупції в переважній більшості випадків породжуються самими працівниками та наданими їм можливостями.

Серед сфер із високим рівнем ризику виділено наступні процеси: використання бюджетних коштів; визначення митної вартості товарів; нарахування та сплата митних платежів; реалізації заходів протидії контрабанді; призначення на посади із свідомим нехтуванням обмежень щодо роботи близьких осіб (конфлікт інтересів); управління ризиками; здійснення митних експертиз та досліджень; виконання вимог митних формальностей; контроль за дотриманням вимог перетину товарів та валюти через кордон; під час застосування митних режимів; надання статусу гаранта; дозвільної діяльності щодо відкриття та експлуатації митних складів і т.п.; провадження у справах про митні правопорушення. Це майже повний перелік ризиків, які максимально врегульовані заходами контролю та моніторингу. Хочеться зупинити увагу на одному із ризиків, який звучить наступним чином: «ймовірність невжиття належних заходів щодо забезпечення розвитку, здійснення впровадження та технічного супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, автоматизація процедур, зокрема контролю за повнотою та правильністю виконання митних формальностей,

службі України : наказ Державної митної служби України від 06.08.2021 № 609 (з подальшими змінами)
 URL: https://drive.google.com/file/d/1Is0jKc-JxHv_ypBVaND1-ssHRBCa6YNK/view (дата звернення 30.06.2025).

¹ Реєстр ідентифікованих корупційних ризиків у діяльності Державної митної служби та її територіальних органів URL: <https://customs.gov.ua/web/content/17923?unique=ddfff66bad030b029da1e647e33158bd4740c199&download=true> (дата звернення 30.06.2025).

що створює умови для корисливих зловживань з боку посадових осіб митних органів». Тобто в Державній митній службі України проводиться значна робота щодо автоматизації процесів та процедур їх діяльності. Саме автоматизація, виключення людського фактору із механізму здійснення контрольно-дозвільних заходів, цифровізація інструментів протидії корупції, а також в сучасних умовах використання моделювання ризикованих дій за допомогою штучного інтелекту^{1, 2} є засобами мінімізації проявів корупції в діяльності органів влади, в тому числі Державної митної служби України. Виходить, що запроваджений захід контролю корупційних ризиків автоматично стає ризиком. І виходить стає ще однією сферою корупційних ризиків.

Висновки. Підсумовуючи, з огляду на високий рівень прояву корупції в митній сфері і те, що механізми протидії їй стають ще одним корупційним ризиком говорять про те, що цілісна система протидії корупції в митній сфері характеризується недостатнім рівнем. Така ситуація породжує потребу у подальшому реформуванні та створенні реально дієвої системи протидії проявам корупції в митних органах.

Шляхами удосконалення наявної системи протидії корупції можна визначити:

1) формування в суспільстві культури нетерпимості до корупції, в тому числі у сфері митної діяльності, освітньо-виховна діяльність спрямована на вироблення у всіх осіб (окремі громадяни та посадові особи) нульової толерантності до корупції;

2) проведенням Організацією економічного співробітництва та розвитку дослідженням визначено, що ключовими напрямками покращення боротьби з корупцією є: усунення прогалин у реалізації законодавчих актів (зокрема: роз'яснення інституційних обов'язків, моніторинг дотримання вимог, підвищення розуміння поняття «публічний / державний службовець» та підтримка таких осіб, застосування відповідних санкцій); усунення інформаційної прогалини (централізація збору даних); оновлення рамок доброчесності, щоб протистояти корупційним ризикам у світлі нових сучасних викликів³;

3) цифровізація, за умови належного нормативно-правового, організаційного та технічного супроводу, має стати підґрунтям для системної трансформації антикорупційної політики, зміцнення довіри до правоохоронних органів (в тому числі митних органів) та утвердження принципу верховенства права⁴;

¹ Парламентське дослідження щодо правових засад використання інформаційних технологій у протидії корупції в контексті європейської інтеграції України. *Дослідницька Служба Верховної Ради України*. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33438.pdf> (дата звернення 30.06.2025).

² Думчиков М. О. Цифрові інструменти в боротьбі з корупцією: як технології змінюють роботу правоохоронних органів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-4/62> (дата звернення 30.06.2025).

³ Концепція щодо антикорупційних інструментів протидії корупційним правопорушенням. *Дослідницька служба Верховної Ради України*. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33052.pdf> (дата звернення 30.06.2025).

⁴ Думчиков М. О. Цифрові інструменти в боротьбі з корупцією: як технології змінюють роботу

4) розширення механізмів громадського контролю за процесами та заходами, що реалізуються у митній справі¹. Авжеж мова не йде про цілковите залучення сторонніх осіб – громадян до здійснення усіх заходів. Звітування та інструменти моніторингу мають стати дієвим а не декларативним повноваженням органів громадського контролю;

5) формування більш ефективних механізмів реалізації окремих митних процедур щодо оформлення товарів в якості гуманітарної допомоги без участі посадової особи, а у форматі автоматизованої системи з використанням інформаційних технологій. Адже викликом сучасності є нові механізми ухилення від сплати митних платежів, що пов'язані з перетином кордону гуманітарної допомоги.

В рамках подальшого удосконалення антикорупційних механізмів в Державній митній службі України варто спрямувати діяльність у наступних напрямках:

1. Підвищення прозорості більшої кількості митних процедур.
2. Зменшення залежності прийнятих рішень або дій від людського чинника.
3. Запровадження автоматизованого, а краще із використанням штучного інтелекту, аналізу ризиковий дій та прогнозування ризикових операцій.
4. Впровадження аналітичних підходів до визначення типових порушень та ефективне усунення причин, що призвели до їх вчинення.
5. Зменшення кількості дискреційних повноважень посадових осіб митних органів, про що неодноразово наголошено самою службою в реєстрі корупційних ризиків.

Звичайно, що протидія корупції є не одиничним заходом, а тривалим процесом. На жаль, повною відсутності корупції в органах влади в Україні майже неможливо досягти, тому варто звертати увагу, по-перше, на кращі європейські практики протидії корупції, по-друге, головним індикатором оцінки реалізації антикорупційних заходів має стати зменшення кількості фактів корупційного характеру та позитивна оцінка від населення щодо реалізації антикорупційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Transparency International. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/ukr> (дата звернення: 30.06.2025).

правоохоронних органів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025, № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-4/62> (дата звернення 30.06.2025).

¹ Олійник В.В. Внутрішні та зовнішні причини виникнення корупції: інструменти протидії корупції за участю громадськості. *Право та державне управління*. 2024. № 4 DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.25>.

2. Боголєпова А.В. Сутність, основні принципи, форми та функції антикорупційної політики держави. *Державне будівництво*. 2024. № 1 (35). С. 335–343. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-25>.

3. Думчиков М.О. Цифрові інструменти в боротьбі з корупцією: як технології змінюють роботу правоохоронних органів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-4/62> (дата звернення: 30.06.2025).

4. Концепція щодо антикорупційних інструментів протидії корупційним правопорушенням *Дослідницька служба Верховної Ради України*. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33052.pdf> (дата звернення: 30.06.2025).

5. Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність. аналітичний звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ, 2024. Аналітичний звіт підготовлено за результатами соціологічного дослідження за Методикою стандартного опитування щодо корупції в Україні, затвердженою у 2021р. наказом НАЗК (у 2024р. до Методики внесено зміни та викладено у новій редакції). URL: <https://nazk.gov.ua/pdfs/?file=/wp-content/uploads/Pages/50/d0/50d0d9eef5cf33c10f1fc7f6e86048a2bf3731bd3d08a36f4cec95baea1475b88460841.pdf> (дата звернення: 30.06.2025).

6. Олійник В.В. Внутрішні та зовнішні причини виникнення корупції: інструменти протидії корупції за участю громадськості. *Право та державне управління*. 2024. № 4. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.25> (дата звернення: 30.06.2025).

7. Олійник Д. О. Запобігання корупційним злочинам, що вчиняються при здійсненні митних процедур : моногр. наук. ред. Б. М. Головкін. Харків : Право, 2018. 200 с.

8. Парламентське дослідження щодо правових засад використання інформаційних технологій у протидії корупції в контексті європейської інтеграції України. *Дослідницька Служба Верховної Ради України*. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33438.pdf> (дата звернення: 30.06.2025).

9. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 30.06.2025).

10. Про затвердження Антикорупційної програми Державної митної служби України на 2023-2025 роки : наказ Державної митної служби України №236 від 31.05.2023. URL: <https://customs.gov.ua/web/content/9824?unique=b012e1d01f801c1de5048283f93356c91632f598&download=true> (дата звернення: 30.06.2025).

11. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.06.2025).

12. Про затвердження Кодексу етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України та Правила етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України : наказ Державної митної служби України від 02.09.2021 № 668 (з подальшими змінами). URL: <https://drive.google.com/file/d/15KhNkNdHcyMMIikGjTidjLttjvXIQ-GA/view> (дата звернення: 30.06.2025).

13. Про затвердження Положення про Управління з питань запобігання та виявлення корупції Державної митної служби України: наказ Державної митної служби України від 14.10.2024 № 11687 (з подальшими змінами). URL: https://drive.google.com/file/d/1pNzRdzKo42d9ZqvK2pCV_TB592gylYe0/view (дата звернення: 30.06.2025).

14. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 227 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.06.2025).

15. Про затвердження Порядку організації роботи із запобігання корупції у Державній митній службі України : наказ Державної митної служби України від 06.08.2021 № 609 (з подальшими змінами). URL: https://drive.google.com/file/d/1Is0jKc-JxHv_ypBVaND1-ssHRBCa6YNK/view (дата звернення: 30.06.2025).

16. Реєстр ідентифікованих корупційних ризиків у діяльності Державної митної служби та її територіальних органів. URL: <https://customs.gov.ua/web/content/17923?unique=ddfff66bad030b029da1e647e33158bd4740c199&download=true> (дата звернення: 30.06.2025).

17. Славицька А. Щодо сутності та змістовного наповнення терміну «Антикорупційна політика». *Юридичний вісник*. 2022. № 5. С. 73–78 DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v5.2022.7> (дата звернення: 30.06.2025).

18. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні»: монографія / за ред. д.е.н., професора А. І. Крисоватого. Тернопіль : Університетська думка, 2020. 414 с.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2025

Vadym S. SELIUKOV,

Doctor of Science in Law, Associate Professor

(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*)

Anna V. OMELCHENKO-SELIUKOVA,

PhD in Law

(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*)

ANTI-CORRUPTION POLICY IN THE STATE CUSTOMS SERVICE OF UKRAINE

European integration processes have been ongoing in Ukraine for a long time. One of the main requirements on the path to the European Union is the formation of an effective and efficient system of anti-corruption measures of a regulatory, organizational and institutional nature. This issue does not bypass the sphere of customs relations. In addition, customs very often acts as a visiting card of the country, as it systematically interacts with similar services of other states in matters of movement of goods across the border. The article emphasizes that the state of anti-corruption activities in the system of customs authorities needs to be improved. The reason for this is the large number of work processes, the implementation of which is defined as risky from the point of view of anti-corruption activities. Even the interpretation of the main powers of the State Customs Service of Ukraine, which contain the term "control", indicates that the activities of this body are prone to a high level of corruption. It is also worth emphasizing that this level is additionally, so to speak, stimulated by the availability of discretionary powers when making individual decisions by officials. It is emphasized that within the framework of further improvement of anti-corruption mechanisms in the State Customs Service of Ukraine, it is worth directing activities in the following directions: increasing the transparency of a larger number of customs procedures; reducing the dependence of decisions or actions on the human factor; introducing automated, and preferably using artificial intelligence, analysis of risk actions and forecasting of risky operations; introducing analytical approaches to identifying typical violations and effectively eliminating the causes that led to their commission; reducing the amount of discretionary powers of customs officials, which has been repeatedly emphasized by the service itself in the register of corruption risks.

Keywords: *customs service, customs rules, control, corruption, anti-corruption activities, risks, corruption risks, State Customs Service.*